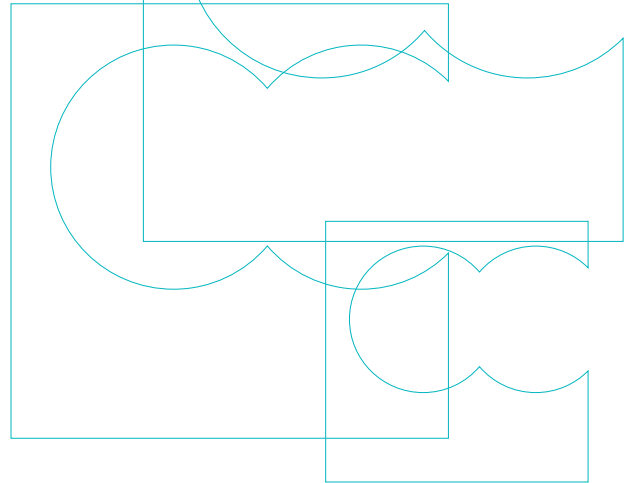

COVID-19AREN KRISIAK DIBERTSITATE FUNTZIONALA DUTEN GAZTEENGAN IZANDAKO INPAKTUA ETA ETORKIZUNEKO ERRONKAK: GAZTE HORIEK ETA BEREN FAMILIEK IZANDAKO BIZIPENEN BIDEZKO HURBILKETA BAT

ÁLVAREZ LLORENTE, NAGORE; ORDOÑEZ GÓMEZ, BLANCA; SAN
CRISTÓBAL GARAMENDI, RUTH; SÁNCHEZ GARIGORTA, ITZIAR

AMESTEN, Bizkaiar aniztasun funtzionala duten pertsonak
gizarteratzearen alde lan egiten duen elkarte

Hitzaurrea

Gaurko osasun-krisia erronka handi bat izan da gizarte osoarentzat. Denok egin dugu ahalegin oso handia egoerara egokitzeko, eta horrek ondorio psikologikoak eta bizipen eta ikaskuntza askotarikoak ekarri dizkigu. Egoera horrek errealitate ezberdinei nola eragin dien ezagutu behar da, eta bereziki, kalteberatasun handieneko egoeretan egon daitezkeenei, esaterako, dibertsitate funtzionala duten gazteei. Artikulu honen helburua hausnarketa bat eta hurbilketa bat egitea da, Covid-19aren pandemiak dibertsitate funtzionala duten 18 eta 25 urte bitarteko gazteei zer-nolako eragina sortu dien ezagutzeko; eta batez ere, egoera honek pertsona horien gizarte-inklusioari nola eragin dion aztertzeke, aisia- eta komunitate-jardueretan parte hartzeari dagokionez. Horretarako, metodologia kualitatibo bat erabili da, eta desgaitasunen bat duten gazteei eta beren familiei elkarrizketak egin zaizkie. Elkarrizketa hauen helburua hainbat alderdiren gainean

izan dituzten esperientziak eta iritziak ezagutzea izan da, esaterako, Covid-19a zer den, lagunarteko harremanak, zer-nolako emozioak izan dituzten edo etorkizuneko erronkak. Gainera, hainbat ondorio ere atera ditugu, eta hori egiteko, elkarrizketa hauetan jasotako ekarpenak, eta dibertsitate funtzionala duten gazte hauei laguntzeko eta horiek gizarteratzeko izan dugun esperientzia ere hartu ditugu oinarri. Elkarrizketak mugatuak izan dira; beraz, iritzi hauek ez dagokie, orokorrean, dibertsitate funtzionala duten gazte guztiei eta haien familiei.

Pandemiaren ulermen maila

Artikulu idazteko, dibertsitate funtzionala duten gazteek honako neurri hauek zenbateraino ulertzen dituzten neurtzea garrantzitsua iruditu zaigu: zer da pandemia, zergatik ezarri dira murriztapenak eta zergatik hartu behar izan dira beste hainbat neurri, esaterako, udalerritik ez ateratzea edo maskara eramatea.

Orokorrean, dibertsitate funtzionala duten gazteen artean, imitazio-jarrerak edo ikasitako esaldiak ikusi dira; baina sakontzea edo beren hitzekin azaltzea eskatu zaienean, den-dena ez dutela ulertzen hauteman ahal izan da. Esan behar da, aurreko hori neurri handiagoan edo txikiagoan gertatzen dela desgaitasun-motaren arabera. Hauek dira jaso diren erantzunen arteko batzuk, bai gazteen zein beren familien artean ere:

Dibertsitate funtzionala duten gazteen erantzunak

“Covid-a dela eta. Covid-a dela eta eraman behar da maskara. Zomorro bat da.”

“Birus oso kutsakor bat dabil, eta duela urte eta erditik maskara eraman behar dugu elkarren artean ez kutsatzeko.”

“Birus honek maskara eramatera behartzen gaitu. Birusarengandik babesteko eramaten dugu maskara.”

“Ez dakit, ez dakit. Maskara eraman behar da koronabirusa dagoelako, baina ez dakit zer den. Gogaikarria da.”

“Itxialdian egotea; gaixorik geratzen zara. Koronabirusa koronabirus bat da. Maskara eraman behar da, ez dut ondo ulertzen zergatik.”

Familiartekoen erantzunak

“Uste dut ez duela benetan ulertzen zer den.”

“Ulertzen du zer den, ahal duen heinean.”

“Gaixotasun kutsakor bat dagoela

ulertzen du, eta neurriak, batez ere, imitazioz jarraitzen ditu, eta ez neurrien zertarakoaz jabetzen delako. Agian, gehien barneratu duena maskara izan da. Bestela, ez dio inolako arretarik jartzen ukitzen duenari eta ondoren eskuak garbitu behar izanari. Beste batzuetan, gela ematen du beharrezkoa ez izan arren... Bere anai-arrebak konfinatuta izan direnean, badaki ezin izan direla logelatik atera; baina ez da egon modurik bainugela bera ez erabiltzeko, esaterako.”

“Gaixotu egiten zarela ulertzen du, baina ez du ulertzen gaixotasuna zenbaterainoko larria den.”

“Uste dut baietz, badakiela arduraz jokatu behar dela, eta bestela, gaixotu egin daitekeela.”

Aldaketak pertsonen arteko harremanetan

Dibertsitate funtzionala edo desgaitasuna duten gazteen erantzunak:

“Pandemia garaian, ezin izan nuen beste lagun batzuekin Gaztelekuan parte hartu, eta ezin izan nuen ez antzerki-eskolara joan, ez komiki-eskolara joan, ez eta kideekin eskolara aurrez aurre joan ere.”

“Lehen kanpinera joaten nintzen eta oso ondo ibiltzen nintzen; baina orain ez naiz joaten. Oso gaizki iruditzen zait, nire hango lagunak asko botatzen baititut faltan.”

Hala ere, aldeak nabarmendu dira dibertsitate funtzionalik gabeko gazteen aldean. Hona hemen familia batzuen iritziak:

Nire semea bere familiaren menpe dago, bai eta erakundeek bere jarduerak egiten uztearen menpe ere. Beste gazteek, arauak bete (ala ez), koadrilarekin batu eta jarduerak egin ahal izan dituzte.”

“Desgaitasunik ez duen anaiak murrizketen ondorioak jasan behar izan ditu baita ere, gainerakoek moduan; baina nire ustez, desgaitasuna dutenentzat zailagoa izan da, lagunekin geratu, bakarrik paseatu, eta abarri dagokionez.”

Beste familia batzuk, aldiz, iritzi hauek dituzte:

“Bada, esango nuke nire beste seme nerabearentzat zailago izaten ari dela, agian gehiago jabetzen delako egoeraz. Lagunekin egon ezin izana, eskolak online eman behar izana, konfinamenduak egin behar izana, eta batez ere, entrenatu ezin izana, horrek guztiak lur jota utzi du; oraintxe hasi zaio buelta ematen. Agian, bere kasuan, epe luzeagoan iraungo du, ziurrenez oraindik ere adierazi gabeko gauzak izango baititu. Bai, erabateko ulertezintasun uneak izan dira, eta gainera, ez dugu jakin izan erantzuten, ziurgabetasun hau guztia eta egun batetik besterako aldaketak kontuan hartuz.”

“Desgaitasuna dutenek aisialdi gutxiago izan ohi dute, batez ere gaueko aisialdia. Nire ilobek bere adina dute, eta aisialdi-mota hori bota dute faltan, bai eta elkarretaratze handiak ere.”

Covid-19aren krisiaren ondoren, agerian geratu da zer-nolako garrantzia duen

gazteek beren udalerrian bertan lagun-sareak izateak. Dibertsitate funtzionalik gabeko gazteek, gehienetan, babes- eta lagun-sare bat izaten dute udalerrian bertan; baina, aitzitik, dibertsitate funtzionala duten gazteen lagunak gutxi izateaz gain, udalerrian bertan izan daitezke, edo ez. Hori hala izatearen arrazoa, neurri handi batean, zera da, dibertsitate funtzionala duten pertsonen harremanak eta adiskideak, gehienetan, desgaitasuna duten pertsonentzako erakundeetan garatzen direla, eta kideekin aisialdiko jarduerak partekatzeke, jarduera horiek erakunde horietan egiten direla eta bertan parte hartzen dutela. Erakunde horietako askok aisialdi-zerbitzuak murriztu edo eten egin behar izan dituzte pandemia dela-eta; ondorioz, dibertsitate funtzionala duten pertsonen parte hartzeko eta harremanak izateko aukerak zaildu egin dira.

Hori ulertzea oso garrantzitsua da. Izan ere, horrek agerian uzten du pertsona horiek ez dutela gizarte-inklusioren udalerrian eskaintzen diren aisialdi-jardueretan edo udalerriko bizitza komunitarioan. Udalerrri gehienek ez dute laguntza nahikorik ematen eskaintzen diren jardueretan berdintasun-baldintzetan parte hartu ahal izateko. Horregatik, itxitura perimetralen ondorioz, dibertsitate funtzionala duten gazteei gehiago murriztu zaizkie pertsona arteko harreman-aukerak.

*“Anaiak, adibidez, harremanak izaten jarraitu du lagunekin; baina itxitura perimetralak direla eta, berak ezin izan ditu bere lagunak ikusi, beste herri batzuetan bizi direlako.” **(Familiarteko baten erantzuna)***

Inpaktu psikologikoa

Orokorrean, hauxe da elkarrizketatu diren pertsonen erantzun dutena galdera hauen aurrean: Nola sentitzen zara? Sentimendu hori bizitzen ari garen egoerarekin lotzen duzu? Erantzunak ikusirik ondoriozta daitekeenaren arabera, hauek izan daitezke pandemiaren ondoriozko eragin psikologiko batzuk: urduritasuna, frustrazioa, amorrua, beldurra edo tristezia.

Dibertsitate funtzionala edo desgaitasuna duten gazteen erantzunak:

“Urduriago nago; egoerak hala jarraitzen badu, agerraldi asko izango dira, baita beste alarma-egoera bat ere. Gauzak ez dira lehen ziren bezala, eta faltan botatzen ditut.”

“Urduriago eta tristeago nago; gauzak ez dira lehen ziren bezala eta faltan botatzen ditut.”

“Larritu egin nintzen nire eskolako kideak eta nire zaintzailea kutsatu egin zirela jakin nuenean, ni kutsatu nintekeelakoan.”

“Amorrua sentitzen nuen ezin bainuen ezer egin. Gaztelekua itxi egin zen eta jarduerak bertan behera utzi behar izan ziren.”

Familiartekoen erantzunak:

“Hasieran oso pozik zegoen, elkarrekin geundelako etxean; baina denbora igaro ahala, oso astuna egin zaio.”

“Iaz, konfinamendu-garaian, nahiko aztoratuta egon zen. Eskola zegoen

bitartean ondo zegoen, entretenituta zegoelako; baina gero, atera egin nahi zen, eta atera egin ahal zenean eta ateratzeko baldintzak zein ziren ikusi zuenean, orduan, ez zuen atera nahi izan.”

“Ez du nahi etxetik atera, beldur da.”

“Badira beste mutil batzuk, nire semearen lagunak direnak, zailtasun gehiago izan dituztela, esaterako, antsietatea, depresioa edo berriz ere konfinatuta izateko beldur pixka bat obsesiboa. Egoera honetan, denok sentitu gara pixka bat isolatuago; baina tresna edo gaitasun sozial edo komunikatzeko gaitasun gutxiago dituztenek, emozionalki okerrago egoten dira eta ez dute beti egokiro komunikatzen jakiten.”

Erronkak pandemiaren aurrean

Osasun-krisi honek agerian utzi du sistemak zer-nolako akatsak dituen pertsona guztien giza eskubideak betetzen direla bermatzeko. Dibertsitate funtzionala duten pertsonen isolamendu gehiago jasan behar izan dute, eta beren premietara egokitzen den informazio-faltaren eta gertakari hauen ondorioz, estres psikologikoko egoerak izan dituzte, egoera honek sortu dituen berezko beste egoerez gain.

Esaterako, konfinamendu-garaian, eten digitalaren ondorioak gehiago hauteman dituzte, eta ez soilik hezkuntza mailan; izan ere, dibertsitate funtzionala duten gazteen gizarte-inklusioa zaildu egin du eten digitalak. Nerabezaroa norbere identitatea eraikitzeke berebiziko unea izaten da; izan ere, harremanek, batez ere parekoekin sortzen direnek, garrantzi handia izaten dute. Interesak eta

motibazioak oinarri harturik, nerabeak bere espazioa, kidego-taldea eta lagunak bilatzen ditu. Gaur egun, sozializatzeko prozesu hori sare sozialen bidez ere egin daiteke.

Berebiziko garrantzia du geure buruari galdetzea zer erronkari aurre egin behar diogun dibertsitate funtzionala duten gazteak egoera honetan ahalik eta ondoen bizi daitezen. Hona hemen familien eskutik jaso diren hainbat erantzun:

“Dibertsitate funtzionala duen gaztearen garapenerako oinarrizkoak diren gizarte-harremanak kontuan hartzea.”

“Harreman horiek kontuan izatea dagozkion jardueretan, gaztearen ahalmenak eta premiak kontuan hartuz.”

“Txertaketa, jakina. Txertaketari esker, bizitza sozial pixka bat gehiago egin ahalko dute, hainbeste arriskurik gabe.”

“Informazio argia eta objektiboa. Informazioa aldez aurretik jakin behar izaten dute aldaketak hobeto toleratzeko.”

Dibertsitate funtzionala duten pertsonen itxialdi soziala eta kulturala jasan dute. Pertsona hauen zaintza kontuan hartzeaz gain, ezinbestekoa da sozializatzeko eta komunikatzeko aukerak sortzea, haien ongizateari eta garapen psikosozialari laguntzeko. Desgaitasuna duten pertsonen maila guztietako gizarte-inklusioa izatea gure gizartearen erronka handietako bat da. Gizarte-inklusioa sustatzeko, helburu hau duen lan-metodologia hartzen dugu oinarri: pertsona guztiek aisialdi-jardueretan eta inguruneko parte-hartze komunitarioko jardueretan aukera-berdintasunean

parte hartu ahal izateko beharrezkoak diren laguntzak ahalbidetzea. Erronka handia, premiazkoa eta nahitaezkoa da, eta pandemia hasi denean are gehiago alboratu da; horrela azaldu dute, baita ere, elkarrizketatu diren pertsonak:

“Babes gehiago behar dugu gizartearen aukera-berdintasunean parte hartu ahal izan dezaten, gainerako gazteek bezala.”

“Denok dugu sozializatzeko premia; bada, desgaitasuna duten pertsonentzat, sozializatzeko beren mugarririk garrantzitsuena da. Beste gazte-talde batzuen aldean, ezin dute modu naturalean edota autonomoan sozializatu.”

“Funtsezkoa iruditzen zait gazteentzako programetan gizarte-inklusiorako aisialdia sartzea.”

Ondorioak

Ondorio gisa, dagoeneko existitzen ziren eta dibertsitate funtzionaleko gazteek dagoeneko esperimendatzen zituzten arazoak ageriago jarri dira eta gehiago ikusarazi dira pandemiaren ondorioz. Hona hemen arazo horietako batzuk: (1) beren premietara egokitutako informaziorik ez izatea; hori oztopo nabarmena da ustekabeko egoerak kudeatzeko orduan, edo aldaketetara egokitzeko orduan, kontuan hartuz egoera horiek zer-nolako inpaktu psikologikoa sortzen duten; (2) berdinen arteko babes-sarerik ez izatea udalerrian bertan; (3) bakartze sozial handiagoa izatea, besteak beste, eten digitalaren ondorioz; eta (4) dibertsitate funtzionala duten gazteek aisialdi-jardueretan eta komunitatean parte hartzeko jardueretan gizarte-inklusiorik ez izatea.